

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง วิถีผู้ประกอบการหาบเร่แผงลอยในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

- 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการอาชีพหาบเร่แผงลอย
- 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการอาชีพหาบเร่แผงลอย
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหาบเร่แผงลอยที่เป็นอาชีพหนึ่งในภาคเศรษฐกิจนอกระบบกับภาคเศรษฐกิจในระบบ

งานวิจัยนี้ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตของผู้ประกอบการอาชีพหาบเร่แผงลอยในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร กลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการอาชีพหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครจำนวน 12 คน โดยอาศัยความสะดวกในด้านเวลาและความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา (Anthropological Approach) โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เกี่ยวกับประวัติการทำงาน เส้นทางสู่อชีพ การเรียนรู้ในการประกอบการ ความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น รวมไปถึงทัศนคติเกี่ยวกับความยากจน อาชีพหาบเร่แผงลอยและสังคมเมือง

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ การที่นิคมอุตสาหกรรมนวนครเป็นศูนย์รวมของความเจริญทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ อีกทั้งภายในนิคมอุตสาหกรรมมีสถานที่สำหรับที่อยู่อาศัย มีบ้าน มีทาว์นเฮาส์อยู่เป็นจำนวนมาก นิคมอุตสาหกรรมนวนครจึงมีแรงดึงดูดคนจากต่างถิ่นให้หลั่งไหลเข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่มากมาย ประกอบกับการพัฒนาชนบทของประเทศ ไม่ทำให้คนชนบทมีชีวิตความเป็นอยู่และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้คนต่างถิ่น โดยเฉพาะคนชนบทต้องมุ่งหน้าเข้ามาแสวงหาโอกาสในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร แต่ทว่าโอกาสในการประกอบอาชีพในนิคมอุตสาหกรรมซึ่งมีสภาพการเป็นสังคมเมืองภายใต้ระบบทุนนิยม ผู้มีความได้เปรียบทางการศึกษา เงินทุนและทักษะความชำนาญ มักจะเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกให้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทเอกชน ซึ่งอยู่ในภาคเศรษฐกิจในระบบ มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่ผู้ที่ถูกจำกัดโอกาสดังกล่าวก็จำเป็นต้องทำงาน มีอาชีพ มีรายได้เช่นเดียวกัน เพราะการมีชีวิตอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมทำให้มีค่าใช้จ่ายทุกวัน ทั้งค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าอาหารและค่าที่อยู่อาศัย ซึ่งแตกต่างกับการใช้ชีวิตอยู่ในชนบท ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายมีที่อยู่อาศัย อาหารก็สามารถหาได้ตามธรรมชาติ

ค่าอาหารและค่าที่อยู่อาศัย ซึ่งแตกต่างกับการใช้ชีวิตอยู่ในชนบท ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายมีที่อยู่อาศัย อาหารก็สามารถหาได้ตามธรรมชาติ

สำหรับการหางานทำในนิคมอุตสาหกรรมนวนครของผู้ที่มีข้อจำกัดทั้งในด้านการศึกษา อายุและทักษะความชำนาญ ไม่ใช่เรื่องง่ายเสียทีเดียว ผู้ที่ขาดคุณสมบัติในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทเอกชน จึงแสวงหาทางออกด้วยการประกอบอาชีพส่วนตัว(self-employed) และอาชีพหนึ่งของคนเหล่านี้คือการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย เพราะเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก ไม่ต้องอาศัยความรู้และทักษะความชำนาญ รายได้พอที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัวให้อยู่รอดในนิคมอุตสาหกรรมได้ ถ้าทำไปนาน ๆ เข้าและประสบความสำเร็จ จนมีลูกค้าอุดหนุนเป็นประจำทุกวัน อาชีพนี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอเป็นค่า อาจะมากกว่าการทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับค่าจ้างตอบแทนรายวันหรือเดือนเสียด้วยซ้ำ

ผู้ประกอบการหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร ส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพมาจากต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยและทำการค้าอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม คนเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่ยากจน มีการศึกษาไม่สูงมากนัก พออ่านออกเขียนได้ ก่อนที่ผู้ประกอบการเหล่านี้จะตัดสินใจมาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยนั้น ได้เคยผ่านประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอื่นมาก่อน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงอาชีพของผู้ประกอบการแต่ละคนมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เริ่มต้นด้วยอาชีพพื้นฐานของครอบครัว ต่อมาจึงมาทำงานรับจ้าง เมื่อมีอายุมากขึ้นมีประสบการณ์มากขึ้นจึงได้มาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย

หาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครเป็นภาพของอาชีพที่มีอยู่ทั่วไปเคียงคู่กับโรงงานอุตสาหกรรม โดยทั่วไปผู้ประกอบการแต่ละคนสามารถเรียนรู้การประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองจากการสังเกต ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกันตนเองรวมไปถึงการพูดคุยซักถามจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงที่มีประสบการณ์ในอาชีพ ทั้งนี้การเรียนรู้ของผู้ประกอบการแต่ละคนจะช่วยให้มีการปรับตัวทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยต้องประสบกับปัญหาบ้าง จากการมีรายได้ไม่แน่นอน การทำงานวันละหลาย ๆ ชั่วโมง บางคนประสบกับปัญหาด้านเงินทุน ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ คนเหล่านี้มักจะหนีบืมจากญาติพี่น้องของตนเพราะสามารถยืมได้ทันทีไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเหมือนกับการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน การกู้ยืมอาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน

เมื่อก้าวเข้าสู่อาชีพหาบเร่แผงลอยแล้วผู้ประกอบการแต่ละคนจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับผู้คนต่าง ๆ มากมาย เช่น ร้านค้าขายสินค้า เพื่อนพ่อค้าแม่ค้าและกลุ่มลูกค้าของตนเอง ความสัมพันธ์กับกลุ่มเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์เพียงผิวเผิน เป็นความสัมพันธ์เชิงธุรกิจ ไม่ได้มีความผูกพันและสนิทสนมกันแต่อย่างใด ผู้ประกอบการจะมีความผูกพันสนิทสนมกับคนในกลุ่มเครือข่ายของตนเท่านั้น ดังนั้นภาพสังคมในนิคมอุตสาหกรรมนวนครจึงเป็นภาพของต่างคนต่างอยู่อาศัย หากไม่ใช่ญาติพี่น้องกันก็จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเท่าไรนัก ต่างคนต่างทำมาหากิน ต่างคนต่างมาจากที่ต่างกันและเข้ามาอยู่อาศัยในนิคมอุตสาหกรรมด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจ

หากเปรียบเทียบอาชีพหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครเสมือนอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าอาชีพหาบเร่แผงลอยมีส่วนช่วยให้ร่างกายสามารถทำงานได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปราคาสินค้าของหาบเร่แผงลอยหากเปรียบเทียบกับราคาสินค้าของร้านค้าจะมีราคาที่ต่ำกว่า คุณภาพสินค้าใกล้เคียงกัน หาบเร่แผงลอยจึงมีส่วนช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อพิจารณาในแง่การกระจายสินค้าหาบเร่แผงลอยมีส่วนช่วยให้การกระจายสินค้าเป็นไปอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชนชั้นเดียวกันหรือคนละชนชั้นสามารถซื้อสินค้าและบริการจากหาบเร่แผงลอยได้

หาบเร่แผงลอยเป็นเสมือนตัวกลางเชื่อมต่อระหว่างเศรษฐกิจนอกระบบกับเศรษฐกิจในระบบเนื่องจากผู้ประกอบการหาบเร่แผงลอยเป็นผู้ค้ารายย่อยในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งสินค้าจากร้านค้าหรือผู้ค้าส่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในภาคเศรษฐกิจในระบบ นอกจากนี้ลูกค้าส่วนใหญ่ของหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครเป็นลูกจ้างแรงงานของโรงงานต่าง ๆ จึงกล่าวได้ว่าหาบเร่แผงลอยและโรงงานอุตสาหกรรมมีการพึ่งพาอาศัยกัน โรงทางฮ่อมหาบเร่แผงลอยมีส่วนสนับสนุนให้ภาคอุตสาหกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับผู้ที่มีการศึกษาน้อย ความรู้ความสามารถไม่ตรงตามที่โรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทเอกชนต้องการ คนว่างงานและผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นอาชีพอิสระและส่วนตัว ก็สามารถเลือกมาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครได้ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเอง รายได้ที่ได้รับก็ถือว่าไม่แพ้อาชีพในภาคเศรษฐกิจในระบบ และทำให้ประสบความสำเร็จในการปรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมซึ่งมีสภาพสังคมเมืองได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นองค์ประกอบของอาชีพหาบเร่แผงลอยซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ ได้แก่ การใช้เงินลงทุนน้อย ไม่จำกัดการศึกษา เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นทางการ มีรายได้ที่เป็นกำไร ใช้งานคนซึ่งสามารถหาได้จากครอบครัว ทำให้ผู้ที่ขาดคุณสมบัติในการประกอบอาชีพในภาค

เศรษฐกิจในระบบได้มีโอกาสสร้างรายได้และไม่ตกงาน สามารถปรับตัวประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจนอกระบบได้

จากการวิจัยพบว่ามีความเป็นไปได้ที่ผู้ประกอบการหาบเร่แผงลอยในนิคมอุตสาหกรรมนวนครบางคน ได้รับประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ สามารถเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันสิ่งเหล่านี้อาจไม่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการบางคน จะอย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงบทบาทของอาชีพหาบเร่แผงลอยแล้ว จากการวิจัยสามารถยืนยันได้ว่าอาชีพหาบเร่แผงลอยมีบทบาทในการเป็นแหล่งรองรับของคนหางาน แรงงานส่วนเกินของภาคเศรษฐกิจในระบบ อาชีพนี้มีส่วนร่วมในการให้บริการสินค้าแก่คนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนชั้นแรงงานและคนยากจน และที่สำคัญเป็นอาชีพที่คอยหล่อเลี้ยงและช่วยพยุงระบบเศรษฐกิจให้คงอยู่ต่อไป